

Sygn. akt V ACa 178/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Ewa Kaniok (spr.)

Sędziowie: SA Bogdan Świerczakowski

SO del. Elżbieta Wiatrzyk - Wojciechowska

Protokolant: Aleksandra Napiórkowska

po rozpoznaniu w dniu 26 lutego 2019 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa I. G.

przeciwko (...) W. i Skarbowi Państwa - Prezydentowi (...) W.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki I. G.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 26 maja 2017 r., sygn. akt II C 519/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od I. G. na rzecz (...) W. oraz Skarbu Państwa Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwoty po 8.100 (osiem tysięcy sto) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Elżbieta Wiatrzyk – Wojciechowska Ewa Kaniok Bogdan Świerczakowski

Sygn. akt V ACa 178/18

UZASADNIENIE

W dniu 9 czerwca 2015 r. powódki I. G., E. S. wniosły o zasądzenia solidarnie od Skarbu Państwa i Gminy (...) W. na rzecz I. G. kwoty 901 800 zł, a na rzecz E. S. kwoty 516 240 zł tytułem odszkodowania za konieczność wynajmowania innej nieruchomości, w związku z pozbawieniem możliwości korzystania przez nie i ich poprzedników prawnych z nieruchomości położonej w W. przy ul. (...).

Roszczenie to zostało wyłączone do odrębnego rozpoznania ze sprawy o sygn. akt II C 230/13.

Skarb Państwa – Prezydent (...) W. wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów postępowania.

(...) W. wniosło o oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów postępowania. Pozwany zgłosił zarzut przedawnienia wskazując, że stwierdzenie nieważności orzeczenia z dnia 14 listopada 1952 r. nastąpiło 23 lipca 2007 r.

W piśmie procesowym z 26 stycznia 2016 r. pełnomocnik powódek sprecyzował podstawę faktyczną roszczenia wskazując, że na skutek odmówienia dawnym właścicielom przyznania prawa własności czasowej do przedmiotowej nieruchomości, zmuszeni byli zamieszkiwać w innej nieruchomości. Z tego tytułu ponosili koszty, których by nie ponieśli gdyby przyznano im prawo własności czasowej przedmiotowej nieruchomości.

Na rozprawie w dniu 13 stycznia 2017 r. pełnomocnik Skarbu Państwa podniósł zarzut przedawnienia.

Wyrokiem z dnia 26 maja 2017 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w punkcie pierwszym oddalił powództwo; w punkcie drugim zasądził od I. G. na rzecz (...) W. oraz Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwoty po 7.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego; w punkcie trzecim zasądził od E. S. na rzecz (...) W. oraz Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwoty po 7.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Z ustaleń faktycznych jakie legły u podstaw tego rozstrzygnięcia wynika, że nieruchomość w (...) W. położona przy ul. (...) została nabyta na podstawie umowy kupna z 6 listopada 1937 r. przez A. S. (1) w $\frac{3}{4}$ częściach i I. P. w $\frac{1}{4}$ części, co ujawniono w księdze wieczystej Nr (...) – P.. A. S. (1) sprzedał 22 maja 1943 r. $\frac{1}{4}$ niepodzielną część tej nieruchomości E. H. (1).

Przedmiotowa nieruchomość została objęta działaniem dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) W. (Dz. U. nr 50, poz. 279) stając się własnością gminy (...) W., a w 1950 r. z chwilą likwidacji gmin własnością Skarbu Państwa (bezsporne).

Orzeczeniem Prezydium Rady Narodowej z dnia 14 listopada 1952 r. odmówiono A. S. (1), E. H. (1) i spadkobiercy I. P. prawa własności czasowej do gruntu nieruchomości (...) położonej przy ul. (...) oznaczonej Nr (...) P..

Teren nieruchomości (...) przy ul. (...) został objęty przez Gminę (...) W. w dniu 16 sierpnia 1948 r. Objęcie budynków znajdujących się na nieruchomości przez Prezydium Rady Narodowej nastąpiło w dniu 30 grudnia 1952 r. W tym czasie oraz w dniu złożenia wniosku o ustanowienie prawa własności czasowej tj. 4 lutego 1949 r. A. S. (1) mieszkał w G.. Na posesji znajdowały się następujące budynki: budynek frontowy murowany 3 kondygnacyjny podpiwniczony mieszkalny; oficyna drewniana 1 kondygnacyjna komórka; oficyna murowana 1 kondygnacyjna mieszkalna. W budynkach czynne były instalacje sieci miejskich: wodociągi i elektryczność.

Przedmiotowa nieruchomość wchodzi obecnie w skład działki ewidencyjnej nr (...) – część powierzchni 136 m⁽²⁾ położonej w pasie drogowym ul. (...), działki ewidencyjnej nr (...) o powierzchni (...) oraz działki ewidencyjnej (...) o powierzchni 3 m⁽²⁾ wszystkie z obrębu (...). Z dniem 27 maja 1990 r. działki ewidencyjne nr (...) stały się własnością D. – Gminy W. P., co zostało potwierdzone decyzjami Wojewody (...) nr (...) z dnia 19 kwietnia 1994 r. oraz nr (...) z dnia 1 czerwca 1994 r. Na podstawie art.20 ust.1 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju (...) W. (Dz. U. Nr 41, poz.361), stanowią własność (...) W..

Pozwem z dnia 5 lipca 2001 r. ostatecznie skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa –Prezydentowi (...) W. powódka H. W. wniosła o zapłatę 1 849 475 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 24 marca 2001 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu. W uzasadnieniu pozwu wskazała, że na podstawie dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy Skarb Państwa przejął od jej spadkodawcy działkę o powierzchni 1 144,18 m² przy ul. (...) w W. zabudowaną budynkiem mieszkalnym. Następnie orzeczeniem administracyjnym z dnia 14 listopada 1952 r. Prezydium Rady Narodowej w (...) W. odmówiono jej spadkodawcy prawa własności czasowej do ww. nieruchomości, zapewniając jednocześnie przyznanie odszkodowania na zasadach art.7, 8, 9 dekretu z 26 października 1945 r. Na kwotę dochodzoną pozwem składało się a) 639 875 zł jako ekwiwalent wartości utraconego majątku, b) 1 209 600 zł jako ekwiwalent za utratę zysków za wynajmowanie nieruchomości – budynku mieszkalnego. Sprawa była prowadzona przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt I C 1065/01,

a następnie II C 230/13. Dnia 14 stycznia 2002 r. H. W. upoważniła Adwokata R. N. z Kancelarii (...) do prowadzenia sprawy cywilnej zawisłej przed Sądem Okręgowym w Warszawie o sygn. akt I C 1065/01. W sprawie o sygn. akt II C 230/13 pełnomocnik następczyni prawnych H. W. skutecznie cofnął roszczenie z tytułu odszkodowania za utracony majątek, a następnie roszczenie o utracone korzyści z tytułu braku możliwości wynajmowania nieruchomości w budynku mieszkalnym w związku z odmową przyznania prawa własności czasowej, toteż postanowieniem z dnia 29 czerwca 2015 r. na mocy art. 355 § 1 i § 2 k.p.c. w zw. z art. 203 § 1 k.p.c. Sąd umorzył postępowanie.

Przed Sądem Okręgowym w Warszawie pod sygn. akt II C 520/15 toczy się postępowanie z powództwa I. G., E. S. przeciwko (...) W. o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości położonej w W. przy ul. (...).

Samorządowe Kolegium Odwoławcze decyzją z dnia 23 lipca 2007 r. na podstawie art.156 § 1 pkt 2 k.p.a. w zw. z art.7 ust.2 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) W. stwierdziło nieważność orzeczenia administracyjnego Prezydium Rady Narodowej (...) W. z dnia 14 listopada 1952 r. o odmowie przyznania dotychczasowym właścicielom prawa użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), Nr (...) – P. jako wydanego z rażącym naruszeniem prawa.

Decyzją z dnia 26 lutego 2010 r. po rozpatrzeniu wniosku z 9 lutego 1949 r. złożonego przez A. S. (1), E. H. (2) oraz H. P., ponowionego w dniu 10 lutego 1949 r. przez A. P. – następcę prawnego jednego ze współwłaścicieli I. P. o przyznanie za czynszem symbolicznym prawa własności czasowej do gruntu nieruchomości położonej w W., przy (...) oznaczonej Nr (...) - P. orzeczono o ustanowieniu na 99 lat prawa użytkowania wieczystego do gruntu położonego w W. przy ul. (...) o powierzchni 1008 m⁽²⁾, opisanego w ewidencji gruntów jako działki (...) o powierzchni 1005 m⁽²⁾ oraz nr (...) o powierzchni 3 m⁽²⁾ z obrębu (...) na rzecz H. W. w udziale wynoszącym 8/16 części; E. A. w udziale wynoszącym 4/16 części, J. P. w udziale wynoszącym 1/16 części, E. B. (2) w udziale wynoszącym 1/16 części; K. H. w udziale wynoszącym 1/16 części, W. H. w udziale wynoszącym 1/16 części; odmówiono ww. osobom ustanowienia na ich rzecz prawa użytkowania wieczystego części działki ewidencyjnej nr (...) znajdującej się w pasie drogowym ul. (...). Ponadto w punkcie 7 decyzji stwierdzono, że decyzja z chwilą, gdy stanie się ostateczna będzie stanowiła podstawę do zawarcia w formie aktu notarialnego umowy ustanowienia użytkowania wieczystego gruntu. Termin zawarcia umowy w formie aktu notarialnego zostanie wyznaczony po przedłożeniu protokołu zdawczo – odbiorczego budynku znajdującego się na gruncie od Zakładu (...) w D. T., z ewentualnym rozliczeniem nakładów. Po zainicjowaniu postępowania administracyjnego w przedmiocie zmiany punktu 7 ww. decyzji - Prezydent (...) W. decyzją z dnia 20 lutego 2013 r. odmówił zmiany decyzji z 26 lutego 2010 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. orzeczeniem z 23 września 2013 r. utrzymało tę decyzję w mocy, następnie Wojewódzki Sąd Administracyjny w W. wyrokiem z dnia 25 czerwca 2014 r., oddalił skargę na orzeczenie z 23 września 2013 r.

W 2009 r. budynek położony przy ul (...) miał 4 kondygnacje, 14 lokali mieszkalnych, w każdym z lokali mieszkał najemca.

Spadek po A. S. (1) zmarłym 17 czerwca 1964 r. na podstawie testamentu nabyła synowa H. W. w całości. Spadek po H. W. zmarłej 16 stycznia 2011 r. na podstawie ustawy nabyły córki E. S. i I. G. każda po 1/2 części.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy wskazał, że w niniejszej sprawie powódki jako źródło szkody wskazały odmowę prawa własności czasowej do gruntu nieruchomości (...) położonej przy ul. (...). Działania szkodzącego upatrują w wydaniu decyzji Prezydium Rady Narodowej z dnia 14 listopada 1952 r. na podstawie, której odmówiono A. S. (1), E. H. (1) i spadkobiercy I. P. prawa własności czasowej ww. nieruchomości. Powódki domagają się rekompensaty szkody w postaci kosztów zamieszkiwania w innej nieruchomości na skutek pozbawienia ich i ich poprzedników prawnych możliwości korzystania z budynku przy ul. (...).

Podstawę prawną roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, stanowi przepis art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. Jeżeli ostateczna wadliwa decyzja administracyjna została wydana przed dniem wejścia w życie Konstytucji, odszkodowanie przysługujące na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. nie obejmuje korzyści

utraconych wskutek jej wydania, choćby ich utrata nastąpiła po wejściu w życie Konstytucji (por. uchwała Pełnego Składu Izby Cywilnej SN z 31 marca 2011 r., III CZP 112/10, OSNC 2011/7 - 8/75). Przepis ten przyznawał stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosiła ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. Rzeczywista szkoda, o której mowa w art. 160 § 1 k.p.a. oznacza więc tylko straty w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. i nie obejmuje utraconych korzyści.

W ocenie Sądu Okręgowego jeżeli doszło już do poniesienia przez poszkodowanego wydatków na uzyskanie rzeczy zastępczej, wydatki te mają postać straty w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. Są to wydatki poniesione w następstwie zdarzenia szkodzącego, które by nie powstały bez tego zdarzenia, prowadzące do zmniejszenia majątku poszkodowanego. Szkodę stanowią bowiem również konieczne wydatki związane ze zdarzeniem szkodzącym. Stratą, w rozumieniu art. 361 § 2 k.c., są więc objęte także te wydatki, które służą ograniczeniu lub zapobieżeniu negatywnych następstw majątkowych doznanych przez poszkodowanego. Negatywnym następstwem majątkowym jest utrata możliwości korzystania z rzeczy, a więc utrata uprawnienia stanowiącego atrybut prawa własności (art.140 k.c.).

Sąd Okręgowy wskazał, że stwierdzenie nieważności orzeczenia z 1952 r. nastąpiło ze skutkiem *ex tunc*, co oznacza, że była ona aktem bezprawnym już w chwili jej wydania. Nieważne orzeczenie administracyjne nie wywołało skutków prawnych, mimo że stwarzało określone stany faktyczne. Konsekwencją wyeliminowania z obrotu prawnego ze skutkiem *ex tunc* orzeczenia odmawiającego poprzednikowi prawnemu powódek przyznania prawa własności czasowej do wskazanego gruntu był upadek z mocą wsteczną określonego w art. 8 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. st. Warszawy (Dz.U. Nr 50, poz. 279) skutku tej decyzji, tj. przejścia na państwo własności budynku posadowionego na tym gruncie, tj. powstanie takiego stanu, jakby orzeczenie nie było podjęte i własność budynku pozostała, zgodnie z art. 5 dekretu, przy dotychczasowym właścicielu, a następnie przy jego spadkobiercach. Z tym, że odrębna własność budynku, powstała z mocy art. 5 dekretu, pozostawała trwale przy dotychczasowym właścicielu lub przy jego spadkobiercach tylko wtedy, gdy wniosek został uwzględniony. (por. wyrok SN z dnia 25 października 2012 r., I CSK 160/12, Legalis nr 561287; wyrok SN z 18 listopada 2016 r. I CSK 783/15, Legalis nr 1587057).

Sąd wyjaśnił, że zgodnie z art. 361§1 k.c. zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa swego działania lub zaniechania, co oznacza, że odpowiada on tylko za takie skutki, których koniecznym warunkiem powstania było zachowanie sprawcy, a skutki te są typowe lub oczekiwane w zwykłej kolei rzeczy. Punktem wyjścia przy badaniu istnienia normalnego związku przyczynowego musi być ustalenie, czy fakt wskazany jako przyczyna szkody (w niniejszej sprawie wydanie wadliwej decyzji z 1952 r.) stanowi *conditio sine qua non* jej wystąpienia. Powstaje w związku z tym pytanie, czy szkoda nastąpiłaby także wtedy, gdyby zapadła decyzja zgodna z prawem, tj. uwzględniająca wniosek złożony na podstawie art. 7 dekretu.

Powódki wskazały, że szkoda obejmuje koszt zamieszkiwania w innej nieruchomości poniesiony przez nie oraz ich poprzedników prawnych. Tymczasem z dokumentów znajdujących się w aktach administracyjnych wynika, że A. S. (1) współwłaściciel (8/16) nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) zarówno w dniu złożenia wniosku o ustanowienie prawa własności czasowej, jak i w dniu 30 grudnia 1952 r. tj. w dniu objęcia budynków znajdujących się na nieruchomości przez Prezydium Rady Narodowej mieszkał w G. i nie mieszkał w budynku przy ul. (...) w W.. Wobec tego nie można uznać, że w tym konkretnym stanie faktycznym odmowa ustanowienia prawa własności czasowej spowodowała zwiększenie pasywów poprzednika prawnego powódek. Brak takiej zależności, jest równoznaczny z nieistnieniem związku przyczynowego i niemożliwością przypisania odpowiedzialności odszkodowawczej. Następstwem przejścia budynku na własność Skarbu Państwa nie było zaprzestanie zamieszkiwania w przedmiotowym budynku i powstanie nowych zobowiązań w postaci kosztów wynajmu/kosztu kredytu na kupno innych nieruchomości, a co najwyżej utrata szansy korzystania z nieruchomości, która nie podlega restytucji. W konsekwencji także kolejne zdarzenia wymienione w pozwie nie mogą być uznane za ogniwo wieloclonowego związku przyczynowego. Z twierdzeń zawartych w pozwie wynika, że H. W. już od zakończenia II Wojny Światowej wynajmowała mieszkanie od osób prywatnych, a więc jeszcze przed przejściem na własność gminy przedmiotowego budynku i przed nabyciem spadku po teściu A. S. (2), czyli nie była pośrednio

zmuszona na skutek decyzji z 1952 r. zamieszkać w innej nieruchomości. Oprócz tego kredyty na zakup mieszkania dla córek H. W., których zwrotu kosztów domagają się powódki (pomijając, że nie mają one charakteru celowego i uzasadnionego), według ich twierdzeń zostały zaciągnięte w 2002 r., 1980 r., 2005 r., czyli w czasie gdy nie nabyły one jeszcze spadkobierczyniami po matce, czyli nawet gdyby w 1952 r. wydano prawidłową decyzję, to powódki nie byłyby właścicielkami po 1/4 nieruchomości. Natomiast koszt wynajmu mieszkania dla syna I. G. w okresie od 2008 r. do 2012 r. został poniesiony, gdy jej poprzednik prawny był właścicielem budynku. Tymczasem strata to zmniejszenie wartości majątku poszkodowanego, które nastąpiło do chwili zakończenia oddziaływania czynnika szkodzącego. Oprócz tego dzieci powódek nie są współwłaścicielami budynku.

Sąd Okręgowy podkreślił także, że roszczenie o wynagrodzenie przewidziane w 224 § 2 i art. 225 k.c. łączy w sobie pierwiastki roszczenia odszkodowawczego (może zmierzać do zwrócenia kosztów, jakie właściciel poniósł w związku z tym, że był zmuszony do korzystania z cudzej rzeczy lub do kompensaty utraconych korzyści, jakie by uzyskał, gdyby rzecz wynajął) oraz roszczenia o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia (por. uchwała SN z 13 marca 2008 r. III CZP 3/08, Legalis nr 95702). Regulacja roszczeń uzupełniających, łącząc pierwiastki wymienionych roszczeń, stanowi w istocie *lex specialis* i jako taka wyłącza stosowanie przepisów dotyczących bezpodstawnego wzbogacenia oraz zasad odpowiedzialności odszkodowawczej. Przepisy art. 224 § 2 k.c. i art. 225 k.c. mają pierwszeństwo zastosowania do rozliczeń między posiadaczem samoistnym a właścicielem rzeczy przed przepisami o bezpodstawnym wzbogaceniu oraz o odpowiedzialności odszkodowawczej. Dopuszczalne jest stosowanie przepisów dotyczących odpowiedzialności deliktowej, zwłaszcza w zakresie obowiązku odszkodowawczego obejmującego *lucrum cessans*, których nie obejmuje wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy bez tytułu prawnego (por. Komentarz do art. 224 KC T. I red. Gutowski 2016, wyd. 1/Orlicki; Komentarz do art. 224 KC red. Gniewek 2016, wyd. 7/Górska; wyrok SN z dnia 6 czerwca 2014 r., III CSK 235/13, Legalis nr 1047173). Chociaż roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy nie ma charakteru odszkodowawczego, gdyż jego wysokość nie zależy od tego czy właściciel poniósł jakikolwiek uszczerbek, to może ono realizować różne cele gospodarcze, w tym kompensować koszty, które właściciel poniósł przez to, że był np. zmuszony do korzystania z cudzej nieruchomości zamiast własnej. Bezasadne jest zatem roszczenie o zwrot kosztów zamieszkiwania powódek i ich poprzedników prawnych w innych nieruchomościach, gdyż podlegają one kompensacji w ramach wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy, które to powództwo toczy się pod sygn. akt II C 520/15, a ten sam interes nie może być zaspokajany podwójnie, z tego też względu roszczenia powódek nie mogłyby zostać uwzględnione.

Niezależnie od powyższego za trafne Sąd I instancji uznał podniesione przez obu pozwanych zarzuty przedawnienia. W sprawach o odszkodowanie za szkodę wyrządzoną decyzją wydaną z ciężką, kwalifikowaną wadliwością ma zastosowanie 3 letni termin przedawnienia z art.160 § 6 k.p.a. Początek biegu przedawnienia roszczenia odszkodowawczego wyznacza art. 160 § 6 k.p.a. określający, że roszczenie o odszkodowanie staje się wymagalne i rozpoczyna bieg przedawnienia w chwili, gdy ostateczna stała się decyzja nadzorcza. Jest to przepis szczególny w rozumieniu kodeksu cywilnego (por. uchwała pełnego składu Izby Cywilnej SN z dnia 31 marca 2011 r., III CZP 112/10, Legalis nr 299305). Żądanie dochodzone niniejszym pozwem dotyczy zasądzenia nowych roszczeń, nieobjętych pozwem z 5 lipca 2001 r. (inne podstawy faktyczne roszczenia). Tymczasem w przypadku rozszerzenia powództwa w toku procesu, rozszerzenie powództwa na nowe roszczenie trzeba odróżnić od zmiany wysokości dochodzonego odszkodowania dokonywanej w ramach roszczenia dochodzonego pierwotnie. Tylko zmiana wysokości w ramach tej samej podstawy faktycznej żądania powoduje, że pierwotne wniesienie pozwu skutkuje przerwą biegu przedawnienia, co do całości dochodzonej kwoty (wyrok SN z dnia 13 grudnia 2012 r. IV CSK 142/12, Lex nr 1341697). Zatem ze względu na brak tożsamości roszczeń wniesionych pozwami z 9 czerwca 2015 r. oraz 5 lipca 2001 r., ta ostatnia czynność nie odnosiła skutku w postaci przerwania biegu przedawnienia wobec roszczeń dochodzonych w niniejszej sprawie. Skutku takiego nie wywołało także udzielenie pełnomocnictwa procesowego adwokatowi z Kancelarii (...), gdyż bezpośrednim celem tej czynności nie jest dochodzenie, ustalenie, zaspokojenie lub zabezpieczenie roszczenia, a ponadto nie jest to czynność skierowane przeciwko dłużnikom. Skoro pozew został wniesiony w 2015 r., a ostateczna decyzja nadzorcza zapadła w 2007 r., to upłynął 3 letni termin przedawnienia z art.160 § 6 k.p.a.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art.98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art.99 k.p.c. zgodnie z wynikiem procesu, obciążając nimi powódki.

Apelację od powyższego wyroku wniosły powódki z tym, że apelacja E. S. została prawomocnie odrzucona.

I. G. zaskarżyła wyrok w całości i zarzuciła:

naruszenie prawa materialnego:

1. art. 123 § 1 pkt. 1) k.c. poprzez jego niezastosowanie i uznanie, że roszczenie dochodzone w niniejszej sprawie jest przedawnione pomimo tego, że złożenie przez H. W. w dniu 5 lipca 2001 r. pozwu o zasądzenie od Skarbu Państwa - Prezydenta (...) W. kwoty 1 849 475 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 24 marca 2001 r. do dnia zapłaty przerwało bieg przedawnienia dla roszczenia dochodzonego w niniejszej sprawie;

2. art. 415 k.c. poprzez jego niezastosowanie i brak przyjęcia, że podstawę prawną roszczenia odszkodowawczego za konieczność wynajmowania innej nieruchomości, którego nie obejmuje wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy bez tytułu prawnego może stanowić przepis art. 415 k.c.;

3. art. 224 § 2 k.c. i art. 225 k.c. w zw. z art. 415 k.c. poprzez ich błędną łączną wykładnię i uznanie, że roszczenie o zwrot kosztów zamieszkiwania powódki i jej poprzedników prawnych w innych nieruchomościach podlega kompensacji w ramach wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy, a zatem roszczenie nie może zostać uwzględnione, podczas gdy roszczenie powódki stanowi roszczenie odszkodowawcze za konieczność wynajmowania innej nieruchomości, którego nie obejmuje roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy bez tytułu prawnego;

naruszenie prawa procesowego:

4. art. 227 w zw. z art. 217 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka J. G. oraz dowodu z przesłuchania stron jako nieistotne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pomimo, że świadek oraz powódki wskazywałyby przyczyny, dla których A. S. (1) współwłaściciel (8/16) nieruchomości zarówno w dniu złożenia wniosku o ustanowienie prawa własności czasowej, jak i w dniu objęcia budynków znajdujących się na nieruchomości przez Prezydium Rady Narodowej mieszkał w G., które to okoliczności mają istotne znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy;

5. art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i obciążenie powódek kosztami postępowania w całości pomimo, że powódki w toku postępowania wskazywały, że ich sytuacja finansowa nie pozwala na uiszczenie opłat sądowych w kwocie ponad 1 200 zł dla każdej z powódek, a zatem zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony w myśl przepisu z art. 102 k.p.c.

W konkluzji skarżąca wniosła o rozpoznanie postanowienia Sądu I instancji o oddaleniu wniosku o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka J. G. oraz wniosku o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron, dopuszczenie i przeprowadzenie tych dowodów na okoliczności wskazane we wnioskach dowodach. Wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz I. G. kwoty 901 800 zł, oraz o zasądzenie solidarnie od pozwanych kosztów postępowania przed sądami obydwu instancji, względnie zmianę zaskarżonego wyroku w części, tj. w pkt. I i II poprzez nieobciążanie powódki kosztami postępowania przed Sądem I instancji.

(...) W. wniosło o oddalenie apelacji oraz zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Skarb Państwa wniosł o oddalenie apelacji oraz zasądzenie na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm prawem przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

apelacja nie jest zasadna i podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Ustalenia faktyczne poczynione przez sąd I instancji są prawidłowe i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne.

Chybiony jest zarzut naruszenia art. 227 w zw. z art. 217 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka J. G. oraz dowodu z przesłuchania stron na okoliczność przyczyn, dla których A. S. (1) współwłaściciel (8/16) części nieruchomości zarówno w dniu złożenia wniosku o ustanowienie prawa własności czasowej, jak i w dniu objęcia budynków znajdujących się na nieruchomości przez Prezydium Rady Narodowej mieszkał w G.. Rację ma sąd I instancji, że wskazane dowody nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia. Skarżąca twierdzi, że A. S. (1) przed wojną utrzymywał się z dochodu osiąganego z wynajmu a po wojnie pozbawiony został źródeł dochodu i jego syn „przygarnął go” pod swój dach. Rację ma zatem sąd I instancji, że odmowa ustanowienia prawa własności czasowej nie spowodowała zwiększenia pasywów A. S. (1), w postaci konieczności ponoszenia kosztów wynajmu mieszkania.

Koszty jakie poniosła rodzina I. G. w celu zapewnienia sobie odpowiednich warunków mieszkaniowych wyliczone na k.7 akt nie pozostają w adekwatnym związku przyczynowym ze szkodą. Powódka może dochodzić tylko rzeczywistej szkody, a rzeczywista szkoda, o której mowa w art. 160 § 1 k.p.a. oznacza tylko straty w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. (damnum emergens) i nie obejmuje korzyści, które poszkodowany mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządzono (lucrum cessans). Zatem odszkodowanie powinno być adekwatne do rzeczywistej szkody, obejmującej utratę możliwości dotychczasowego sposobu wykonywania prawa, a nie przyszłych szans jego zmiany, wynikających z nieprzewidywalnego rozwoju zdarzeń w znacznym odstępie czasowym od utraty prawa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2014 r., III CSK 152/13, nie publ.). Bez znaczenia pozostaje zatem twierdzenie, że powódka (jej poprzednicy) mogliby w bliżej nieoznaczonym czasie zamieszkać w budynku położonym na nieruchomości odnośnie, której odmówiono im ustanowienia prawa własności czasowej. Konieczne jest wykazanie przez poszkodowanego w odpowiednim stopniu prawdopodobieństwa istnienia tak skonstruowanego hipotetycznego stanu majątkowego.

Za konsekwencje zdarzenia sprawczego w postaci bezprawnej odmowy ustanowienia prawa własności czasowej nieruchomości, pozostające w adekwatnym związku przyczynowym, uznaje się utratę wartości tego prawa a nie konieczność nabycia innego składnika majątkowego (mieszkania) za środki pochodzące z kredytu. W sytuacji gdy decyzją z dnia 26 lutego 2010 r. po rozpatrzeniu wniosku z 9 lutego 1949 r. złożonego przez A. S. (1), E. H. (2) oraz H. P. o przyznanie za czynszem symbolicznym prawa własności czasowej do gruntu nieruchomości położonej w W., przy (...) oznaczonej Nr (...) - P. orzeczono o ustanowieniu na 99 lat prawa użytkowania wieczystego do gruntu położonego w W. przy ul. (...) o powierzchni 1008 m⁽²⁾, opisanego w ewidencji gruntów jako działki (...) o powierzchni 1005 m⁽²⁾ oraz nr (...) o powierzchni 3 m⁽²⁾ z obrębu (...) na rzecz H. W. (poprzedniczki prawnej powódki) w udziale wynoszącym 8/16 części nieruchomości (k.230 akt zał.), nie doszło do utraty przez powódkę przysługującego jej udziału we współwłasności budynku, zatem zasądzenie na jej rzecz zwrotu kosztów kupna innego mieszkania bądź domu prowadziłoby do bezpodstawnego wzbogacenia powódki.

W postępowaniu przed sądem I instancji powódka nie wykazała, że ona, bądź jej poprzednicy prawni, doznali straty rzeczywistej w postaci poniesienia kosztów wynajmu mieszkania. Bezsporne jest, że H. W. wynajmowała mieszkanie jeszcze przed zapadnięciem decyzji z dnia 14 listopada 1952 r., zatem decyzja o odmowie przyznania własności czasowej nie zwiększyła pasywów H. W.. Wydatki I. G. na zakup domu poniesione zostały w 2002r. a zatem zanim stała się spadkobierczynią H. W. (H. W. zmarła 16.01.2011r. k.161 akt II C 230/13), zaś J. G. (syn powódki) nie jest spadkobiercą H. W..

Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego, pełny skład SN, z dnia 31 marca 2011 r., III CZP 112/10, jeżeli ostateczna wadliwa decyzja administracyjna została wydana przed dniem wejścia w życie Konstytucji, odszkodowanie przysługujące na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. nie obejmuje korzyści utraconych wskutek jej wydania, choćby ich utrata nastąpiła po wejściu w życie Konstytucji. W tej sytuacji powódce nie przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy za okres do 23 lipca 2007 r. tj. do czasu wydania przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze decyzji stwierdzającej nieważność orzeczenia administracyjnego z 1952r., zatem roszczenie o zwrot kosztów zamieszkiwania powódki i jej poprzedników prawnych w innych nieruchomościach za okres do 23.07.2007r. nie mogłoby ulec kompensacji w ramach wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy. Nie ma to jednak znaczenia dla rozstrzygnięcia wobec nie wykazania przez powódkę adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem

sprawczym a szkodą tj. nie wykazania związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją administracyjną a poniesionymi przez powódkę, bądź jej poprzedników czy też następców prawnych, kosztami zamieszkiwania w innych nieruchomościach, sprowadzającymi się do kosztów ich zakupu z wykorzystaniem kredytu.

Chybiony jest zarzut naruszenia art. 415 k.c. poprzez jego niezastosowanie jako podstawy prawnej roszczenia odszkodowawczego. Przepis ten nie ma zastosowania w sprawie niniejszej. Zagadnienie to przesądził ostatecznie Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu z dnia 31 marca 2011 r. wskazując, że do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. (III CZP 112/10, OSNC 2011/7-8/75). Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692) do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się między innymi art. 160 k.p.a. w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie wspomnianej ustawy.

Chybiony jest zarzut naruszenia art. 123 § 1 pkt. 1) k.c. Rację ma sąd I instancji, że roszczenie dochodzone w niniejszej sprawie jest przedawnione oraz, że złożenie przez H. W. w dniu 5 lipca 2001 r. pozwu o zasądzenie od Skarbu Państwa - Prezydenta (...) W. kwoty 1 849 475 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 24 marca 2001 r. do dnia zapłaty nie przerwało biegu przedawnienia dla roszczenia dochodzonego w niniejszej sprawie. W sprawie II C 230/13toczącej się przed Sądem Okręgowym w Warszawie, H. W. w pozwie powoływała się na wnioski o wypłatę odszkodowania, które składała do Prezydium Rady Narodowej w (...) W.. Z załączonych do pozwu wezwań wynika, że przedmiotem dochodzonych przez powódkę roszczeń było przyznanie innej równorzędnej nieruchomości bądź odszkodowania w kwocie ekwiwalentnej do wartości utraconego majątku (k.17). W wezwaniu do naprawienia szkody z 24.03.2001r. powódka sprecyzowała, że domaga się 639.875 zł. jako ekwiwalentu utraconego majątku oraz 1.209.600 zł. za utratę zysków za wynajmowanie budynku mieszkalnego (k.19). Odszkodowanie za szkodę poniesioną w związku z koniecznością zamieszkiwania na innej nieruchomości nie było objęte podstawą faktyczną powództwa aż do chwili złożenia przez powódkę pisma z dnia 12.06.2015r. (data wpływu k.363 akt zał.), kiedy to wskazała, że domaga się zasądzenia kwoty 1.209.600 zł. tytułem odszkodowania za konieczność wynajmowania innej nieruchomości oraz wniosła o wezwanie do udziału w sprawie Gminy (...) W., a które to roszczenie zostało wyłączone do odrębnego rozpoznania zarządzeniem z 29.06.2015r.

(...) W. zostało przez powódkę pozwane dopiero 12.06.2015r. a więc po upływie terminu przedawnienia a poza tym nie posiada w niniejszej sprawie legitymacji biernej. Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007, nr 6, poz. 79 stwierdził, że: „Skarb Państwa jest biernie legitymowany w sprawie o naprawienie szkody wynikłej z ostatecznej decyzji administracyjnej, o której mowa w art. 36 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych [...], także wtedy, gdy stwierdzenie jej nieważności lub stwierdzenie, że została wydana z naruszeniem prawa, nastąpiło po dniu 26 maja 1990 r.

Chybiony okazał się również zarzut naruszenia art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i obciążenie powódek kosztami postępowania w całości. Sama tylko trudna sytuacja finansowa strony uzasadniająca zwolnienie jej od kosztów sądowych nie daje podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c. i nie obciążania strony kosztami procesu należnymi stronie, która wygrała spór.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do uwzględnienia apelacji i z mocy art. 385 k.p.c. oddalił ją.

O kosztach procesu za II instancję Sąd Apelacyjny orzekł zgodnie z wynikiem sporu w oparciu o art. 98 par. 1 i 3 k.p.c. Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c. Powódka nie wykazała istnienia okoliczności szczególnych w rozumieniu w/w artykułu, które mogłyby uzasadniać nie obciążanie jej kosztami należnymi pozwanym. (...) W. nie posiada legitymacji biernej w niniejszym procesie i kwestia ta od dawna jest utrwalona w orzecznictwie sądowym, natomiast powództwo w stosunku do Skarbu Państwa uległo przedawnieniu i

zarzut przedawnienia został podniesiony przez pozwanego jeszcze przed sądem I instancji a podniesienie tego zarzutu nie stanowi nadużycia prawa w rozumieniu art. 5 k.c. W apelacji powódka nie powołała żadnych okoliczności, które pozwoliłyby na zastosowanie art. 5 k.c. a nadto dochodzone przez nią roszczenie nie pozostaje w związku z wadliwą decyzją administracyjną, co sąd I instancji prawidłowo uzasadnił.

Elżbieta Wiatrzyk – Wojciechowska Ewa Kaniok Bogdan Świerczakowski